

Outokummun Keskustan valtuustoryhmän valtuustoaloite: Meistä lukeva kunta - lukutaidolla yhdenvertaisuutta

47/00.01.06/2026

Kvalt 30.03.2026 § 22

Hallintosäännön mukaisessa järjestyksessä Outokummun Keskustan valtuustoryhmä jätti kaupunginvaltuustolle liitteenä olevan aloitteen.

Päätös

Kaupunginvaltuusto päätti yksimielisesti lähettää aloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kpalvltk 14.04.2026 § 25

Selostus

Aloitteessa ollaan huolissaan kaikenikäisten suomalaisten lukutaidon kehityksestä ja viitataan sekä PIRLS 2021, että PISA 2022 tutkimuksiin.

PIRLS 2021 -tutkimukseen otti osaa 57 maata ja aluetta. Paras lukutaito on Singaporessa ja Kiinan erityishallintoalueella Hongkongissa. Suomen pistemäärä 549 oli neljänneksi korkein. Se oli kuitenkin laskenut 17 pistettä vuoden 2016 tuloksesta kuten useimmissa muissakin maissa. Oppilaiden väliset lukutaitoerot ovat myös kasvaneet. Suomessa lasten lukutaidon vaihtelua selittävät eniten lapsen ennen kouluikää saavuttamat lukemiseen liittyvät taidot, lasten oma kiinnostus lukea, perheen lukemista tukevat resurssit sekä vanhempien oma kiinnostus lukemiseen ja lukemiseen liittyvä toiminta lastensa kanssa.

PISA 2022:n mukaan suomalaisnuorten lukutaidon pistemäärä 490 on edelleen OECD:n keskiarvoa 14 pistettä korkeampi. Edelliseen PISA-arviointiin verrattuna lukutaito on laskenut 30 pistettä. Lukutaidon osaaminen on heikentynyt useimmissa osallistuneissa OECD-maissa. Toisaalta suomalaisnuoret tunsivat OECD keskiarvoa vähemmän jäävänsä jälkeen oppimisessa ja suhtautuivat muutenkin keskimääräistä positiivisemmin ja luottavaisemmin opiskeluun.

Päävastuu ja suurin vaikutus lasten ja nuorten lukutaidon kehittymiseen on kodeilla ja perheillä. Lasten ja nuorten lukutaidon heikentyminen korreloi huoltajien matalaan koulutustasoon, sosioekonomiseen asemaan sekä kulttuurin vähäiseen arvostukseen. Kunnan pitkäjänteisintä ja vaikuttavinta lukutaitotyötä on siten kunnan elinvoiman ja siihen liittyen väestön koulutustason nostaminen. Kunnat tekevät myös vuosia kestäväää arjen työtä etenkin kasvatus- ja koulutuspalveluissa lasten ja nuorten lukutaidon kehittämiseksi. Voimassa olevat valtakunnalliset kasvatuksen ja koulutuksen suunnitelmat ja niiden paikalliset versiot ja toteutukset sisältävät jo useita sivuja suoraan tai välillisesti monilukutaitoa linjaavia sisältöjä. Näitä on kehitetty jokaisessa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien uudistuksessa tai päivityksessä. Outokummussa toteutetaan jo käytännössä useita aloitteessa mainittuja toimia.

Aloitteessa mainitaan, että Outokummussa lukutaitotyö "ei vielä muodosta yhteistä, koordinoitua kokonaisuutta" ja että "kaikki ikäluokat läpäisevä yhteinen suunta puuttuu". Ratkaisuksi esitetään sitoutumista kansalliseen Lukutaitostrategiaan 2030 ja kaupungin oman lukutaitostrategian laatimista.

Strategioiden tekeminen on kopioitu suomalaiseen julkishallintoon yritysmaailmasta ja sitä tarjotaan julkishallinnossa ratkaisuksi mitä erilaisimpiin asioihin. Osaan ratkaistavista asioista strategiat voivat tuoda lisäarvoa, osaan eivät. Strategioiden tekemiseen ja toteutukseen tarjotaan kunnillekin määräaikaista hankerahoitusta ja sen jälkeen edellytetään toimintojen jäävän osaksi kunnan toimintaa ilman lisärahoitusta. Myös Outokumpuun haettiin vuonna 2024 lukutaitostrategian toimeenpanoon suunnattua valtionavustusta lukutaidon toimenpideohjelman laatimiseen, mutta avustusta ei saatu.

Aloitteessa esitettyihin toimenpide-ehdotuksiin vastataan seuraavasti:

1. Kaupunki hakee uudelleen valtionavustusta huhtikuussa päättyvässä haussa kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanon edistämiseksi Outokummussa elokuun 2026 ja joulukuun 2027 välisenä aikana. Lukutaitostrategiaa ei laadita, mutta lukutaitopolku voidaan toteuttaa kokoamalla yhteen nykyiset lukutaitoa edistävät toimet sekä kehittämällä niitä ja uusia toimia. Hankerahoituksen saaminen on ehtona lukutaitopolun toteuttamiseen.
2. Monilukutaidon edistämistä, lukemaan innostamista, vähän lukevien ryhmien lukemaan kannustamista sekä kirjastopalveluiden saavutettavuutta sekä aineiston monipuolisuutta ja houkuttelevuutta pyritään edelleen kehittämään.
3. Henkilöstön osaamista kehitetään täydennyskoulutuksella lukutaidon edistämisen menetelmillä sekä verkostoitumalla paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.
4. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kannalta pyritään oppimiserojen kaventamiseen ja toimenpiteiden kohdentamiseen perheille, joissa lukeminen ei ole luonteva osa arkea sekä muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten asukkaiden lukutaidon tukemisella.
5. Erillistä lukutaitoverkostoa ei perusteta, vaan sitä toteutetaan olemassa olevissa verkostoissa.

Vaikutusarviointi	Ei
Valmistelija	Kaupunkipalvelujen johtaja
Lisätietoja	Kaupunkipalvelujen johtaja Jukka Orenius, 0447559240
Esittelijä	Kaupunkipalvelujen johtaja
Päätösehdotus	Kaupunkipalvelujen lautakunta päättää antaa edellä kerrotun vastauksena aloitteeseen ja toimittaa sen edelleen kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle.
Päätös	Kaupunkipalvelujen johtajan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.
